

'S LANDS OUDSTE VERLEDEN IN DE VOORSTELLING VAN VONDEL EN ZIJN TIJDGENOOTEN

DOOR H. VAN DE WAAL

*Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas*

„Die Batavieren zoekt, zal vrije luiden vinden
En' wist dat Alba niet?”

IN zijn Reinherte treurende Hofspel van 1640 waaraan bovenstaande versregels zijn ontleend, heeft de thans terecht geheel vergeten dichter Willem van Velde althans iets trachten weer te geven van den gedragen toon, waarop men in de 17de eeuw — en niet alleen in Nederland — gewoon was de oud-vaderlandsche stof te bezingen.

Men kent het verloop van de ontwikkeling: de Middeleeuwsche kronieken hadden gesproken van het komen en gaan der vorstengeslachten, van de opeenvolging van oorlog, vrede en oorlog, en tusschen die eentonige verhalen van 's wereld's ebbe en vloed lagen verstrooid hier en daar, de wonderverhalen van zeemeerminnen, monsters, staartsterren en bloedregens.

De geschiedschrijving der Humanisten had onder dat alles grondig opruiming gehouden: de onhistorische verhalen van natuurverschijnselen werden geschrapt, de chronologie was herzien, en de fabuleuze stamboomen van stedestichters en eerste landvorsten waren onherroepelijk in den ban gedaan. Trier was niet langer gesticht door Trevir, den deugdzaam zoon van de felle Semiramis, Francion en Belgicus, Hesus en Bato werden als pure verdichtsel terzijde geschoven, om van Brutus, den vader der Britten en Heer Lem, den stichter der goede stad Haarlem niet eens te spreken.

Na deze opmerkingen zou het kunnen bevreemden, dat toch een geleerde als Ronsard zijn *Franciade*, en bij ons een humanist als Hooft zijn *Bato* heeft kunnen schrijven.

De verklaring is deze: dat in de periode tusschen de Middeleeuwen en de 16de en 17de eeuw niet alleen de begrippen over geschiedschrijving waren veranderd, maar die over het dichterschap evenzeer.

De dichter was niet meer uitsluitend de eenzame, die loopend door 't bosch, zingt omdat hij het niet laten kan (zooals Boendale's ontroerend-juiste verklaring had geluid); de dichter moest voortaan ook een wijsgeerige zijn, door drongen van de hooge en absolute waarde van zijn concepties — om het even of zij Christelijk, Platonisch, dan wel een amalgaam van beide waren; en